

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Tit. XXXVIII. De Procvratibvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

judicis, exponere, & ad reum vicissim pertinet petitioni actoris contradicere; hoc enim est postulare, l. 1. *D. De postulando*. Idque facere uterque potest vel per se, vel per alios, de quorum functione agit deinceps §. Pont.

Postulare autem omnes rerum forensium periti possunt, nisi qui nominatim prohibentur, quorum tres ordines constituit Prætor. Nam quidam omnino prohibentur postulare, ut pueri & surdit quidam pro aliis, ut faminz & cæci: quidam non nisi pro certis personis admittuntur, ut pro seip-sis; aut pro aliis, quorum tutelam vel curam non sponte sed necessitate gerunt, d. l. 1. §. 1. & seq.

Prohibitis postulare & Advocati officium exercere Canones adjiciunt Monachos, & qui illis æquiparantur, Canonicos regulares, saltem extra causam monasterii, c. 2. h. t. idque sive agatur coram judice Ecclesiastico, sive laico. Idem ferè juris statuunt in Sacerdotibus, & omnino Clericis illis, qui sacris initiati Deo mancipantur: quibus tamen postulare permittitur coram judice laico, si propriam causam aut Ecclesiæ suæ agant, aut pro conjunctis ac miserabilibus personis, c. 1. & fin. h. t. ubi ex adverso qui advocatum agit pro extraneis contra Ecclesiam, beneficio privatur, quod ab illa acceperat. V. A.

IN TIT. XXXVIII. DE PROCURATORIBUS.

SUMMARI A.

1. Procurator quis & quotuplex.
2. Discrimen inter procuratorem ad lites & ad negotia.
3. Procurator in rem suam.
4. Tutor vel curator non constituit procuratorem, sed actorem.
5. Procuratorem constituere permissum Prælati, Clericis, universitati.
6. Procurator præsens vel absens constitui potest.
7. Ut & rati habitatione confirmari.
8. Personis conjunctis pro se invicem agere licet, absque mandato.
9. Modò caveatur de rato, aut judicato solvendo.

Vtilitatem sive potius necessitatem Procuratorum eleganter indicat Ulpianus, in l. 1. circa fin. *D. h. tit.* dum ait: *Vsus procuratoris perquam necessarius est, ut qui rebus suis ipsi superesse vel nolunt, vel non possunt, per alios possint vel agere, vel conveniri.* Ita Ulp.

1. Quare Procurator is dicitur, qui aliena negotia domini mandato administrat, d. l. 1. Idque in judicio vel extra judicium, c. *Qui generaliter* §. h. t. in 6, Ita ut is, qui ad judicia constituitur, vulgò simpliciter & usitatius procurator dicatur; qui verò extra judicium, ad explicandum negotium, procurator ad negotia.

2. Sed hoc differentia est inter utrumque procuratorem, quòd is ad judicia à domino causæ constitui debeat, non verò ab alio; & ne quidem à tutore vel curatore in rebus minorum, cum ipsi earum rerum domini non sint, l. *Neque tutores* 11,

C. h. tit. Ad eò ut neque procuratorem jam constituto, alium sibi substituendi jus habeant, ob eandem rationem, l. *Quod quis* 8, & d. l. *Neque tutores* *C. eod.* Nisi eo casu, quo tutor vel curator vel procurator litem sint contestati; quia tunc tamquam domini litis post contestationem factam procuratorem rectè constituunt, d. l. *Neque tutores* & l. *Nulla* 23, *C. eod.* quippe litem contestando in judicio contrahere dicuntur, l. 3. §. *idem scribit D. De peculio*. Sed hoc amplius est in procuratore ad judicium, quod & is substituere possit etiam ante litem contestatam, si à domino substituendi potestatem habet, c. 1. §. 1. h. tit. in 6. nam tunc substitutus à procuratore censetur ab ipso domino constitutus, tamquam prior procurator eo ipso mandatum suum in substitutum rejecerit. Neque revocare potest eundem substitutum, nisi suo mandato contineatur, c. 3, *cod. tit. in 6, l. Item* §. 1. *D. Quod cujusq. univers. nomine*. Procurator verò ad negotia non tantum à domino, sed & ab aliis, quorum quemodò libet interest, re & constituuntur, l. 2. & l. *Si procuratorem* 8, §. 2, & seqq. *D. Mandati*.

Est & alius procurator in rem suam, qui omni tempore, nedum post litem contestatam, alium procuratorem substituere potest, c. 1, §. 1. in *verbis*, nisi in rem suam h. t. in 6 & l. *Illam* 33, *C. De donationib.* Dicitur verò in rem suam procurator, ad quem actionis commodum pertinet, ut quia ipsi actio vendita, donata, vel in solutum data est, cedentisque nomine eandem actionem intentat, l. *fin. C. Quando fideus vel privatus* &c. Cujus hæc ratio est, quòd hic procurator quod-

F 2 dammodò

dammodò actionis sit dominus, propter ejus commodum. Imò & suo nomine utilem actionem rectè intendit, cum actio in ipsum ipso jure transeat, *d. l. fin. l. Emptor. §. C. de hered. vel act. vend. & l. 2. C. De actionib. & obligas.*

4 Sed quod antè dixi, tutores vel curatores minorum non posse ante litem contestatam constituere procuratorem, sed esse necesse, ut id fiat ab ipsis minoribus, cum tutoris vel curatoris auctoritate: nihilominus admissum est, ut tutor vel curator possit actorem constituere, cum decreto judicis, *d. l. Neque tutores C. h. tit. junctâ l. unica C. De actore & tut. & curat. dando, & §. fin. Instit. De curatorib. Latè Bart. in d. l. Neque tutores & in l. Actor D. Rationem rem haberi.*

5 Sed & Prælati, cæterisque Clericis, licet hinc rerum Ecclesiasticarum domini non sint, quia tamen non sunt meri administratores, sed illarum fructus, aliaque commoda ad eos quasi ad dominos pertinent, permissum est procuratorem etiam lite non contestatâ constituere, *c. 1. §. 9. & 11. h. t.* Imò & ab universitate vel collegio rectè procurator datur, qui proprio nomine Syndicus vel actor appellari solet, *c. un. inf. De syndico & l. 1. §. quibus, & d. l. Item §. 2. D. Quod cuiusq. univers. Idque necessitatis causâ, vel quia veris dominis adsimulantur, receptum est.*

6 Cæterum procurator præsens, vel absens, per epistolam vel nuntium constitui potest, *l. 1. in fine cum seqq. D. h. tit.* Quod vel solo utriusque consensu fit, ex natura mandati, *d. l. 1. in pr.* Quamvis interdum solemniter fiat, majoris probationis ergo, *ut in c. 1. eod.* ¶ Quin & ratihabitione procurator confirmatur: veluti si quis tamquam procurator, cum non esset, causam in iudicium deduce-

rit, litemque contestatus sit, deinde dominus ratum habuerit, quod ab eo gestum est, procurator per hujusmodi ratihabitionem approbatur & confirmatur, tanquam à principio habuisset mandatum ab ipso domino, *text. sing. in l. Licet §. 6. D. De judic. Gail. lib. 1. Obser. 47.* Nam ratihabitione retrahitur & mandato comparatur, *c. Ratihabitionem De R. l. in 6.*

Aliàs id quod à falso procuratore gestum est, ipso jure non subsistit, adeoque is à limine iudicii repellitur potest, *l. Licet §. 4. C. h. t.* ¶ Exceptis tamen conjunctis personis, quales sunt parentes, liberi, fratres, affines, liberti, quibus pro se invicem agere permissum est etiam absque mandato, *l. Sed & ha. persona §. 5. l. Famulas 41. D. eod.* Item marito pro uxore, *l. Maritus 21. C. eod.* non autem è contrâ, cum procuratorem agere sit officium virile, *l. Alienam 18. C. eod. & l. 2. D. De R. I.* Nisi femina pro parentibus morbo aut ætate impeditis agere velit, & neminem habeant, qui agat, *d. l. Femina. ¶ Sed hic casus planè singularis est.* Ut tamen his omnibus casibus is qui agit de rato caveat, id est ratum eum habiturum, pro quo agit, datis fidejussoribus, *l. Pomponius 40 §. fin. & ibi Gl. D. eod.* Atque hæc ex parte actoris. Ex parte verò rei conventi, si quis habeat mandatum, si non, potest reum defendere, præstitâ tamen satisfactione de iudicato solvendo, *Instit. De satisfact. §. fin. & l. Qui proprio 46. D. h. tit.* Publicè enim utile est, inquit Ulp. agentes à quibuscumque defendi, *l. Servum 33 §. publicè D. eod.* Exceptis tamen causis criminalibus, in quibus nullus procurator vel defensor admittitur, sed propriâ actoris & rei præsentia opus est, *l. pen §. 1. D. De publi. jud. & dicam inf. ad c. Tuo §. h. t.*

In Cap. 2.

SUMMARI A.

1. Species facti.
2. Nemo in gravibus causis cogitur procuratorem constituere.
3. Reus citatus ex justa causa absens non condemnandus in expensas.
4. Licet per procuratorem se defendere possit.
5. Intellectus l. Papinianus 20. in pr. D. De minorib.
6. Licet etiam citatus suavit, ut per se vel per procuratorem compareat.
7. Causa graves qua dicuntur.

8. In causis levibus tenetur quis procuratorem mittere.
9. Personæ illustres per procuratorem agunt.
10. Item electus in Episcopum.
11. Causa justa absentia an iudici insinuanda.
12. Dominus cause an & quando per se comparere teneatur.

E piscopus Vigornensis condemnaverat in quendam Clericum in itineris expensas, ab adversario suo factas, eo quòd citatus non venisset ad iudicium; non obstante, quòd ipse Clericus infirmitate detentus esset, & illius probandi causâ presbyterum & Diaconum ad Episcopum

Episcopum destinasset. Quae de re aditus summus Pontifex mandat duobus Judicibus, ut, nisi alia iusta causa sub sit hujus condemnationis, quam absentia ipsius Clerici propter infirmitatem, illam sententiam revocet, si ve, ut textus loquitur, eum absolvant ab eadem sententia: rationem hanc adferens, quod non possit quis cogi, nisi velit, in gravibus causis procuratorem constitutere. Quae ratio Pont. eò videtur spectare, ut tacitam objectionem removeat ipsius Episcopi, qui fortè prætere potuisset, Clericum saltem in causa fuisse, quod procuratorem non miserit: atque idcirco se eum in expensas rectè condemnasse. Ratio aureo sanè calculo notanda. Quod sit, ut & idem juris sit in eo, qui tempestate, vel vi fluminis, vel bello, vel alià causà iustà impeditus comparere non potest, per text. in c. Cum Bertoldus 19. inf. De sent. & re judic. l. 2. §. 1. cum seq. D. Si quis cautionib. l. Si Prator 75. §. & Marcellus D. De judic. Imola hic num. 7.

4 Nec movet, quod reus absens a què per procuratorem se defendere possit: quia in primis ipsi reo citato defensio competit, & quidem jure naturali, c. Pastor alius circa fin. De sent. & re jud. in Clem. Deinde beneficio juris, reo permittitur, ut per alium possit se defendere, l. fin. in verbis, si ita maluerit, C. hoc tit. & l. 1. circa fin. D. eod. At verò quod ob gratiam alicui conceditur, non debet retorqueri in ejus dispendium, c. Quod ob gratiam De R. l. in 6. & l. Quod favore 6. C. De legib. Quod utique evenire, si in vitus per procuratorem se defendere teneretur.

5 Non obstat textus in l. Papinianus 20. in pr. D. De minorib. ubi exul non restituitur in integrum, de curso tempore à jure instituto ad petendam restitutionem in integrum, quia, inquit textus, per procuratorem adire potuit prætorem. Sed Resp. Innoc. hic in 2. solut. quod hic exul propter delictum suum in exilium missus fuerat, & idcirco non ecurreret tempus petendæ restitutionis in integrum, cum potuissent agere absens per procuratorem.

6 Et hæc ad eò usque obtinent, etiamsi reus citatus fuerit, ut per se vel per suum procuratorem responsurus compareat, sicut rectè censent Bernard. Innoc. & Imol. hic, & probat textus noster. Si enim reus cogi non potest ad constituendum per se procuratorem, ergò neque citari, ut per procuratorem respondeat. Cui accedat, quod Judex citando reum, ut per se vel procuratorem respondeat, nihil novi addat citationi, sed quod

aliàs citationi à jure incrat, exprimat. Inest autem citationi à jure simpliciter factæ, ut citatus per se vel per procuratorem respondeat. Non igitur expressio procuratoris magis oberit reo, quam si ejus mentio omiſsa fuisset; cum eorum expressio, quæ tacite insunt, nihilo magis operari soleat, l. Cornelius 69. D. De hered. instit. & l. 3. De leg. 1. præterquam iis casibus, qui recensentur à Pomponio J. C. in l. Actus legitimi & ibi DD. De R. l. quod hic non prosequor. Quare indubitati juris est, à Judice citatum, qui iusta de causa est impeditus, non teneri ad procuratorem suo nomine constituendum, ac proinde absentem condemnari non posse in expensas litis, per hoc text.

Ubi tamen notandum, textum loqui de causis 7 gravibus. Graves verò causæ hoc loco dicuntur, quæ magni momenti vel præjudicii sunt, ut est causa matrimonialis, vel quæ agitur de bonis omnibus, vel de majori parte bonorum, vel est causa infamiam irrogans. Panorm. hic num. 5. Innoc. verò causam gravem existimat, quæ intricata si ve involuta est, ut faciliè per procuratorem explicari non possit, cujus sententiam probat & Panorm. Sed soleo ego ejusmodi rem, quæ certo jure definita non est, ad arbitrium discreti Judicis rejicere, ut antè à me sæpè probatum est.

Aliter in levibus causis, in quibus quis licet 8 justè impeditus procuratorem mittere tenetur, sicut à contrario sensu colligunt Innoc. & Panorm. Nec hoc ratione caret, cum in levibus causis non soleat ita observari Judicii ordo, Auth. Nisi breves C. De sent. ex brev. recit. Et hæc est una limitatio, quod quis per procuratorem agere vel conveniri cogatur, in causis scilicet levibus.

Altera est in personis illustribus, quibus non 9 licet per se, sed per procuratorem in Judicio litigare, Auth. Hoc jus junctà l. præc. C. hoc tit. Idque efficit personæ qualitas, cui foret ignominiosum stare in Judicio more aliorum litigantium. Quare hi mittere procuratorem tenentur, etiamsi propter infirmitatem aut aliam justam causam absint, ut rectè hic monet Panorm. Et ratio est; nam cum hi non nisi per procuratorem litigare possint, frustra à expectantur, usque dum convalescant vel iusta absentis causa cesset, arg. l. Aliquando 13. §. fin. D. Ad S. C. Vellejan. Facit text. in l. an repen. D. Et quib. caus. majores.

Tertia limitatio est in electo in Episcopum, 10 qui per se vel per procuratorem se defendere cogitur, c. Cum dilecti 6. circa fin. inf. De dolo & contum. Idque ut Ecclesiæ vacanti eo citius consulatur.

11. Ceterum cum idem textus meminerit Presbyteri & Diaconi destinatorum ad excusandam absentiam ipsius Clerici condemnati in expensas; quaeritur hic est, ane iusta partis absentia necessario sit iudici insinuanda? Et certe insinuanda est, ad eum effectum, ut sententia lata contra absentem iuste impeditum ipso iure nulla sit, *text. in l. Quasitum 60. D. De rejud. & in l. Si prator 75. in fine D. De iud. Panorm. hic num. 4.* Alioqui si non fuerit insinuata, petenda esset restitutio in integrum ob causam iustae absentiae, *cor. tit. D. Ex quib. caus. majores & dicitur latius inf. De in integ. restit.*
12. Quibus illud lubet adijcere, quod sicut domi-

nus causae per procuratorem non cogitur comparere, ita nec per seipsum; cum juris beneficium sit, per se vel per alterum comparere, alterumque sufficiat, *l. fin. C. h. e. & l. 1. in fine. D. eod. juncto c. In alternativis De R. I. in 6.* quod citato non est auferendum, *c. Indultum 17. eod. tit. De R. I.* Praeterquam si criminalis causa sit, vel alia juris necessitas, quae praesentiam citati requirat: ut quia ipse melius scit causae veritatem, vel minus rixosus sit, quam ipse procurator; his enim casibus & similibus potest iudex arctare partes, ut personaliter compareant, *d. l. fin. C. hoc tit. & c. 1. De iud. lib. 6. & Gl. utrobique.*

SUMMARI A.

1. Maritus accusans uxorem adulterii an per procuratorem agere possit.
2. Propter adulterium duplex institui iudicium, criminale & civile.
3. Maritus criminaliter convenire potest uxorem adulteram, non contra.
4. Civiliter agitur ad separationem tori.
5. Et ad lucrum dotis vel donationis propter nuptias.
6. Idque coram iudice Ecclesiastico, non seculari.
7. Repellitur ab hac actione, qui & ipse in reatu est adulterii.
8. An & maritus, qui deserendo uxorem vel alias causasaverit adulterium.
9. Uxor per vim cognita excusatur ab adulterio.
10. Repellitur & approbans alterius adulterium.
11. Ob osculum luxuriosum an mulier separari à marito possit.
12. Cur in causa criminali adulterii non liceat agere per procuratorem.

Sententia huius Capituli haec est, quod maritus accusans suam uxorem adulterii coram seculari iudice, ut poena adulterii coerceretur, per procuratorem agere non possit; secus, si coram Ecclesiastico iudice, ut ab uxoris cohabitatione separaretur. Et ratio est, quia priori casu iudicium criminale intentatur, publicae vindictae causa, in quo non admittitur procurator, tam ex parte accusatoris, quam rei accusati, *l. pen. §. 1. D. De publ. iud. & can. Absens III. quast. 3.* Altero vero casu iudicium civile sive privatum, in quo idcirco procurator admittitur, *l. fin. C. hoc tit. & dixi supra ad c. 2.* Quamvis textus noster iudicium hoc divortii causa institutum, mixtum potius dici velit, id est, partim criminale, partim ci-

In Cap. Tuæ §.

vile; & ob id planè non admittit procuratorem, tantum ubi necessitas suadet.

Ut autem haec res explicatius cognoscatur, sciendum est, duplex posse institui iudicium propter adulterium, unum criminale, alterum civile, sive mixtum, ut est iam dictum. Illud in eum finem tendit, ut adulter poenam juris civilis à iudice seculari patiat, quae est gladii poena, *l. Quamvis 30 in fine C. Ad L. Iul. de adult. & §. item lex Iulia inst. De publ. iud.* adultera vero verberata in Monasterium detrudatur; potestate interim relicta marito intra biennium eam repetendi, *Auth. Sed hodie C. d. tit. §. si quando Nov. 134. Ut nulli iudice liceat, &c. & c. Gaudemus 19. inf. De convors. conjug.*

Hoc autem iudicium criminale à marito tantum contra uxorem adulteram instituitur, non etiam contra ab uxore in maritum adulterum, ut est text. in *l. 1. C. Ad L. Iul. de adult.* tum quia maritus uxoris est caput, *can. Cum caput xxxiv. quast. 5.* & testatur D. Paul. ad Eph. 3. tum quia majus praedictum impendet marito ex uxoris adulterio, ob incertitudinem prolis, quam è diverso uxori ex adulterio viri, ac proinde magis marito adulterii accusatio permessa est, quam ipsi uxori, *Panorm. hic numer. 6. adde l. 6. §. 1. D. Ad L. Iul. de adul.* Sed hodie ex Carolina Constit. tit. 120. De iud. poen. maritus & uxor quoad accusationem adulterii æqui parantur, eaque fieri debet solemniter cum inscriptione accusatoris, aliisque solemnitatibus intervenientibus, de quibus hoc textu nostro *l. Liberos 3. D. De accusat.*

Jam quod ad alterum iudicium attinet, quod civile sive mixtum dicitur, eo agitur ad separationem cohabitationis propter adulterium, ut h

ut si maritus innocens ab uxoris adulteræ cohabitatione separaretur, & è converso mulier innocens à marito adultero, *text. hic, in can. Si quis uxorem suam xxxii. q. 1. can. Præcepit & can. Præceptum xxxii. q. 5. c. Ex litteris & inf. De divort.*

Præterea innocens conjux lucratur dotem & donationem propter nuptias, respectivè: hoc est, ut, si uxor adulterium admiserit, perdat suam dotem; si maritus, donationem propter nuptias, c. Plerumque 4. *inf. De donat. inter vir. & ux. c. 1. inf. Ut lit. non constet. §. quia verò plurimas cum §. seq. Nov. 117. Ut lit. eat matri & avia &c.* Sed in hoc distat adulter maritus ab uxore adultera, quòd uxor ob solum & unicum adulterium dotem amittat; maritus verò non aliter, quàm si frequenter cum alia muliere egerit, & bis monitus non respuerit, d. Nov. 117. §. *Causas vers. Si quis in sua domo.* Itaque quoad separationem cohabitationis exquantur uxor & maritus, non autem quoad lucrum dotis vel donationis propter nuptias.

Porro hoc iudicium civile sive mixtum instituendum est coram iudice Ecclesiastico, non seculari, ut indicat hic *text. & probat. c. 2. inf. De iudic.* quo laicis prohibetur tractare negotia Ecclesiastica, quale haud dubiè est dissolutio matrimonii quoad cohabitationem; & extat Canon Conc. Trid. *Sed 24. Si quis dixerit, iniquis, causas matrimoniales non spectare ad iudices Ecclesiasticos, anathema sit.*

Cæterum videndum est conjugii, qui ad separationem matrimonii, & ad lucrum dotis vel donationis propter nuptias agit, ne & ipse adulterium admiserit: nam hac specie iustà exceptione removetur, si quidem delicta mutuà compensatione tolluntur, c. *pen. & ult. inf. De adulte. c. Significasti 4. in fine inf. De divort. & l. Viro 40. D. Solutio matr.* Quod generale est in omnibus delictis, ex quibus civiliter agitur, ut in his compensationi locus sit, *per text. in l. Si ambo 10. §. 1. D. De compensat.* Idque adèd in hoc argumento adulterii locum habet, ut, si latà divortii sententià, & separatione subsecutà, vir vel mulier, qui quæve ad separationem egit, postea fornicetur, cogatur alterum vel alteram, antè dimissamve propter adulterium rursus recipere in suum consortium, *per text. in c. Ex parte 5. inf. De divort. & notant ibid. Gl. & Panorm. qui & hanc opinionem receptiorem & favorabiliorem existimant, contra alios, qui contrarium censuerunt.*

Sed quaesitum est, si maritus indirectè uxori auctor fuerit adulterii committendi, puta eam deferendo, vel necessaria non subministrando, an agendo maritus ad separationem cohabitationis exceptione repelli possit? Et certum est maritum exceptione repelli non posse, *text. in d. c. Ex litteris inf. De divort.* Cum, ut eleganter ait I. C. Ulp. de meretrice, ei non sit ignoscendum, quæ prætextu paupertatis turpissimam vitam elegit, l. *Palam 43. vers. non est ignoscendum D. De ritu nupt. & nemo ad peccandum ullo metu induci debeat, c. Sacris 5. inf. De iis qua vi moti sive caus. fiunt.*

Non tamen dubium est, uxorem ab adulterio excusari, si per vim oppressa sit ab alio, *can. 1. cum c. seqq. xxxii. q. 5.* liquidem, ut ait D. Hieron. corpus mulieris non vis maculat, sed voluntas, *can. De pudicitia eadem q. 5.* Aut si illa maritum defunctum existimans, cum adhuc viveret, alteri nupserit, *can. Cum per bellicam xxxiv. q. 1. junctà ibid. Gl. & c. 2. inf. De secundis nupt.* aut si errore decepta crediderit se à marito cognosci, cum reverà alius esset, *can. In lectum d. q. 1.* Et ratio est, quòd his casibus nullum adulterium committat mulier, cum dolo careat: adulterium verò sine dolo non admittitur, l. *pen. D. Ad L. lul. de adulte.*

Item videndum est ei, qui ad separationem agit propter adulterium, an alteri causa fuerit adulterii committendi, aut saltem admissum approbaverit; nam & eo casu adulter vel adultera exceptione se tuebitur, ut respondit Scævola in adultera. Cur enim improbet maritus mores, quos ipse aut antè corrumpit, aut postea probavit? *in l. Cum mulier 47. D. Solutio matrim.* Ex quo sequitur, ut si maritus sciens uxorem commisisse adulterium cum ea concubuerit, contra eandem non possit ad divortium cohabitationis agere, cum eo ipso mores ejus approbasse vel ignovisse censetur. *Bald. hic, & Gl. in c. fin. inf. De adulte. quam & ab omnibus receptam testatur Did. Covarr. in 4. lib. Decretal. §. 6. num. 11: Facit textus optimus in §. fin. Instit. De injuriis.*

Quærit hic Bald. an uxor propter osculum luxuriosum aut tactus impudicos adulterii committendi causa separari possit à marito suo: item an dotem amittat? Et resp. ipse Baldus, quòd sic, cum hoc factum impunitum esse non debeat, *per text. in c. 1. Quib. modis feud. amitt. lib. 1. Baldo assentiuntur Ripa, Curtius Junior & Joan.*

& Joan. Lupus, teste Covarr. d. s. 6. nu. 4. & communem opinionem adserit ex Nicolao Bellono. Ipse tamen Covarr. improbat, dummodò ultra progressum non sit. Sola enim conjectura est adulterii, quæ non sufficit ad condemnationem, nisi etiam alia argumenta concurrant, de quibus in c. Litteris 12. cum c. seq. infra De præsumpt. Confirmat hanc sententiam textus in §. quia verò plurimas Nov. 117. Velicet matri & avia &c. ubi inter causas divortii hic casus non recensetur. Absurdum quoque est, pœnalia ad non expressos casus extendi, c. Odis De R. l. in 6. & l. Interpretatione pen. D. De pœnis, & eleganter. Menoch. De arbitr. jud. quest. casu 287. Non obstat textus in c. Maritus 4. inf. De adult. quo permittitur marito etiam ex sola suspitione uxorem adulterii accusare. Idem dicitur in l. Quamvis 30. C. Ad L. lul. de adult. quia uterque textus loquitur de accusatione, quæ ex suspitione adulterii permittitur, non autem de condemnatione adulterii, in qua cetera probatio exigitur. Idem apertè constat ex l. Quis sententiam 16. C. De pœnis, ubi in adulterio, homicidio, cæterisque criminibus aemè condemnari jubetur, nisi aut propriâ confessione aut probationibus clarissimis convictus sit. Et quod attinet ad d. c. 1. à Baldo allegatum, quo vasallus fendo privatur, si vel turpiter luserit eum uxore domini sui, illud tantummodò ipsum vasallum concernit, non verò uxorem domini; ut ea propterea adulterii condemnari possit aut debeat.

His ita constitutis, rationem textus nostri in-

quiramus, cur in criminali iudicio maritus uxorem suam adulterii per procuratorem accusare non possit. Idem & ex parte uxoris accusatæ, ut nec ipsa per procuratorem possit se defendere. Quia id commune est omnibus criminibus publicis, ut personaliter expedire opus sit, non per procuratorem, ut est text. in l. pen. §. 1. D. De publ. iud. & in c. Veniens 15. inf. De accusat. & in can. Absens III. quest. 9. Ego, relicta rationibus Glossæ & Bartoli, tum aliorum, in d. l. pen. verisimam hanc esse arbitror, quod in criminalibus liquidissimæ accusationes requirantur, ut antè dictum est, & probat text. in l. fin. C. De probat. magnumque momentum adferant ad illustrandam rei veritatem, ipsius accusati vultus, adspèctus, qualitas, sermo, constantia, text. in l. De minore 10. §. plurimum D. De quest. in l. 1. & 2. D. De testib. Atque idcirco juris conditores voluerunt, ut accusatus per se, non per procuratorem, se defenderet. Quæ ratio militat etiam ex parte accusatoris, ad facilius detegendam ejus calumniam, sicut colligitur ex l. 1. D. Ad S. C. Turpill. Cùm enim in accusatorem calumniolum pœna talionis, id est, similitudo supplicii à communi jure constituta sit, l. ult. C. De accusat. can. Quisquis II. quest. 8. & text. hic in V. talionis, certè ratio postulat, ut & hæc calumnia iisdem argumentis cognoscatur, d. l. 1. in princ. Postremò quæ hic de inscriptione & pœna talionis dicuntur, latius explicantur inf. ad tit. de accusat. Nobis ad alia, quæ utiliora sunt, & magis in iudicii frequentata, properandum est.

IN TIT. XXXIX. DE SYNDICO.

SUMMARI A.

1. Procurator, Actor, Syndicus.
2. Syndicus qualis constitui debeat.

Procurator, Actor, Syndicus licet aliquando confundantur, ut patet ex c. Petio vestra 9. sup. De procurat. tamen ex usu fori ita distinguuntur, quòd procurator a domino & privato datur; actor a bonorum administratore, veluti Episcopo; Syndicus verò à communitate licita: ut si Collegium Canonicorum, vel Cœnobium, vel publicorum vestigalium socii aliquem constituent, qui quod communiter agendum erat,

non singulorum, sed totius corporis nomine agat, is actor vel Syndicus dicitur, l. 1. D. Quod cuiusque universi nomine &c.

Constitui Syndicus potest vel qui sit de collegio vel extraneus aliquis. Suadent tamen Canones Religiosis, ut causas suas per Syndicum extraneum agant. Expedi enim, ut ait textus pro parvo incommodo a strepitu causarum servi Dei esse quieros, c. unico hoc tit. id est, potius debent modicum incommodum sive dampnum sustinere in eo, quod dant Syndico, & cessare à litibus, perque alios litigia exercere. Gl. ibid. V. A.

IN TIT. XL. DE HIS, QUÆ VI METUSVE CAUSA FIUNT.

SUMMARI A.

1. Actio & exceptio quod metus causa, quando locum habent.

2. Actio quod metus causa est in rem scripta; & cur necessaria.

3. Metus